

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Співробітники відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України від початку нинішньої війни Росії проти України системно відстежують всі події, які пов'язані зі станом свободи совісті та змінами у релігійному житті країни. За дев'ять років накопичений значний емпіричний матеріал, який вже частково проаналізований у наукових збірниках та колективних монографіях. Проте широкомасштабне вторгнення Росії дало поштовх Церквам та релігійним організаціям не лише змінювати свою практику в умовах війни, а й переосмислювати теологічні настанови й навіть доктрини. Адже «християнство після Бучі» — це не журналістський штамп, а реальна богословська дискусія про виживання навіть не певної релігійної спільноти, а країни загалом.

Отже, автори статей цього тематичного блоку у своїх працях розкрили методологічні підходи релігієзнавців до аналізу релігійної ситуації в Україні під час війни, наполягаючи на пріоритетності контекстуальності як головного принципу дослідження. Вони пояснили термінологічні особливості риторики, яку використовують деякі москвоцентричні Церкви для виправдання агресії проти України. Зокрема в цьому аспекті аналізується деструктивна діяльність УПЦ Московського патріархату. Іншим цікавим і мало знаним аспектом є релігійно-правовий вимір війни, у якому осмислюється досвід багатостолітнього протистояння між Росією та Україною. Автори не могли також обійти тему практичного залучення Церков та релігійних організацій у формування руху опору агресорові. Окрім волонтерської роботи, яку багато вірян ведуть уже понад дев'ять років, знаковим для державно-церковних відносин і безпеки держави є становлення в Україні капеланського руху, зокрема формування інституту військового капеланства та концептуальне його осмислення. Цікавими й неоднозначними є шляхи розв'язання протестантськими течіями нагальних соціально-політичних питань, які прямо стосуються оборони країни. Зокрема, аналіз переосмислення традиційного для цих конфесій пацифізму дає підстави зробити висновок про можливість у недалекому майбутньому і відмови від останнього. Важливою для безпеки кожної держави є потлумачення питань війни та захисту Батьківщини у соціальних доктринах та богослів'ї найбільших конфесій. В Україні до таких належать Українська Греко-Католицька Церква, катехизми якої проаналізовано

саме в контексті їхнього розуміння бажаної поведінки вірних в умовах війни. Відтак аналіз катехизмів інших конфесій з цієї теми залишається завданням наступних досліджень. Формуючи тематику числа, редактори також не могли оминати увагою проблему релігійного діалогу та його особливостей в Україні у нинішніх військових реаліях. Без розуміння необхідності такого діалогу і без участі вірян у ньому неможливо досягнути суспільної стабільності.

Підсумковий матеріал тематичного блоку присвячено нинішнім викликам свободі совісті і віросповідання в Україні. Передусім необхідності формування протидії зусиллям тих, хто прагне використати сьогодишню форсмажорну ситуацію для знищення іміджу України як країни демократичної, де дотримуються базових принципів свободи совісті.